

بررسی رابطه سرمایه فکری و سرمایه اسلامی با مسئولیت پذیری اجتماعی

زهرا مرادیان^۱

محمد ضیاءآبادی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۲۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۱۰/۲۱

چکیده

در طول سال‌های اخیر اهمیت بحث مسئولیت اجتماعی، روز به روز بیش تر شده است؛ به طوری که امروزه از آن به عنوان یک اولویت اصلی برای سازمان‌ها یاد می‌کنند، باید خاطرنشان ساخت که جنبه نامشهود اقتصاد بر پایه سرمایه فکری بنیان نهاده شده و ماده اولیه و اصلی آن، دانش و قابلیت یادگیری می‌باشد. به عبارت دیگر می‌توان گفت که امروزه مدیریت سرمایه‌های فکری، سازمان‌ها و نهادها را به موفقیت‌های بیش تری در افق‌های آینده بازارهای رقابتی و اعتباری نائل خواهند ساخت به همین دلیل هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین سرمایه فکری و اسلامی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. بدین منظور، برای آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیون چند متغیره استفاده گردید. فرضیه‌های پژوهش نیز با استفاده از نمونه‌ای متشکل از ۱۳۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته‌های به دست آمده حاکی از آن است که بین سرمایه فکری و اسلامی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی

سرمایه فکری، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سرمایه اسلامی.

۱. کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه پیام نور مشهد، ایران. (Zahramoradiyan94@gmail.com)

۲. کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه پیام نور مشهد، ایران. (Mohammadziya64@gmail.com)

مقدمه

در چند دهه گذشته، مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها (CSR)^۱ به یک بخش ضروری عملیات کسب و کار تبدیل شده و توجهات و بحث و جدل های شدیدی را تقریباً در محدوده کامل رشته کسب و کار معطوف خود نموده است به گونه ای که انتظار می رود واحدهای تجاری نه تنها به فکر افزایش سود خود بوده بلکه نسبت به اجتماع نیز پاسخ گو بوده و برای جامعه ای که در تعامل با آن هستند مفید باشند. واحد تجاری نمی تواند از اجتماع فرار کند و جامعه نیز نمی تواند بدون واحد تجاری وجود داشته باشد. بنابراین، یک ارتباط بین واحد تجاری و اجتماع وجود دارد. در سال های اخیر نظریه ای بیان شده مبنی بر این که، واحدهای تجاری می توانند ایجاد ثروت، اشتغال و نوآوری کنند، بازار را تأمین نمایند و فعالیت هایشان را تقویت کرده و رقابت شان را بهبود بخشند. در صورتی که برای حفظ اجتماعی که خود در راه اندازی آن نقش اساسی داشته اند، همکاری کنند و در مقابل جامعه نیز با فراهم کردن شرایط لازم به منظور کسب بازده توسط سرمایه گذاران و ایجاد اطمینان برای ذینفعان از نبود فعالیت های آربیتراژ و غیرعادلانه بسترهای مناسب جهت توسعه و پیشرفت واحدهای تجاری فراهم کنند (ساندهو و کاپور^۲، ۲۰۱۰).

به عنوان نمونه، (نریمان^۳، ۲۰۱۵) به بررسی اثر سرمایه فکری بر ارزش شرکت های پذیرفته شده در بورس اندونزی پرداخته است. در این پژوهش برای محاسبه سرمایه فکری از روش پالیک استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد سرمایه فکری اثر مثبتی بر ارزش شرکت دارد. (جها و کاکس^۴، ۲۰۱۵) (وبر و وبر^۵، ۲۰۰۷) و بسیاری دیگر دریافته اند که فعالیت های CSR پیامدهایی را در ارزشیابی شرکتی، عملکرد مالی، و مشخصات ریسک به همراه دارد.

مسئولیت پذیری به عنوان درجه ای که شخص پشتکار، وظیفه شناسی و سازمان دهی دارد، تعریف می شود که در نقطه مقابل تنبلی، عدم پاسخ گویی و عمل بدون تفکر است (وگات و همکاران^۶، ۲۰۰۹).

مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها، حرکتی فراتر از حداقل الزامات قانونی است که به صورت داوطلبانه پذیرفته شده است، زیرا مؤسسات اقتصادی آن را در زمره منافع بلندمدت خود تلقی می کنند. بدین ترتیب، کارکرد درونی مسئولیت اجتماعی می تواند منجر به بهبود جایگاه شرکت و در نهایت افزایش بازده و سودآوری و سرانجام بقای بلندمدت آنان گردد (سانچز و دیگران^۷، ۲۰۱۰). حال در این بین عواملی نیز می تواند بر سرمایه فکری تاثیر گذار باشد، سرمایه فکری^۸ دارایی های نامشهود یا ناملموس سازمان هستند که حاصل جمع دانش فردی یا گروهی اعضای سازمان است، دارایی فیزیکی یا پولی نیستند، ماهیت فیزیکی و عینی ندارند و با ارزش صفر در ترازنامه های سنتی ارزش گذاری می شوند، سازمان ها را در انجام فعالیت هایشان و عملکرد بهتر کمک می کنند، باعث افزایش مزیت رقابتی می شوند و منجر به تولید ثروت، سود و ارزش افزوده می شوند.

سرمایه فکری شامل سه بعد: سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی است، سرمایه انسانی تحت عنوان دانش فردی، مهارت ها، توانایی ها و تجارب موجود در کارکنان یک سازمان برای خلق ارزش و حل کردن مسائل سازمان

1 Corporate social responsibility

2 Sandho and Kapoor

3 Nuryaman

4 Jha and Cox

5 Weber and Weber

6 Vogt

7 Sandhu

8 Intellectual capital

تعریف شده است. سرمایه ساختاری اشاره به ساختارها و فرایندهای موجود در درون یک سازمان دارد که کارکنان از آن‌ها استفاده کرده و از این طریق دانش و مهارت‌هاشان را به کار می‌برند. سرمایه ارتباطی شامل همه روابطی است که بین سازمان با هر فرد یا سازمان دیگری وجود دارد. این افراد و سازمان‌ها می‌توانند شامل مشتریان، واسطه‌ها، کارکنان، تامین کنندگان و ... باشد، امروزه سرمایه فکری به دلیل تولید اطلاعات و در نتیجه تولید ثروت در اقتصاد مبتنی بر دانش می‌تواند نقش مهمی در خلق ارزش افزوده و تولید ناخالص داخلی داشته باشد. در سازمان‌ها و شرکت‌های پیشرو امروزی، سرمایه فکری نسبت به سایر منابع روز به روز در حال افزایش بوده به طوری که امروزه تداوم فعالیت و سودآوری اکثر سازمان‌ها و شرکت‌ها وابسته به سرمایه فکری است. بنابراین هر چقدر سازمان‌ها و شرکت‌ها به لحاظ سرمایه فکری غنی باشند آن‌ها بهتر و سریع‌تر می‌توانند به سطوح بالای رشد و توسعه دست یابند (بونتیس و همکاران^۱، ۲۰۰۹). تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد شرکت یکی از جنبه‌های اصلی مدیریت استراتژیک است. این امر به ویژه برای شرکت‌های فعال در بخش‌های پیشرفته یا خدماتی بسیار مهم است. ابعاد سرمایه فکری، از جمله سرمایه‌های انسانی، سازمانی و اجتماعی، برای توسعه عملکرد برجسته کلیدی است (مونگ لو و همکاران^۲، ۲۰۲۰). بنابراین با توجه به مطالب بیان شده فرضیه اول پژوهش حاضر پاسخ به سوال زیر می‌باشد:

آیا بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؟

اسلام دین زندگی است، تعالیم و احکام حیات بخشی را برای انسان فراهم کرده و هیچ یک از ابعاد اجتماعی و فردی حیات بشری از آموزه‌های آن تهی نیست. از پندار و دید گروهی اسلام تنها در انزوای مسجد و فقط در خلوت خلاصه می‌شود، در حالی که بیشترین بخش آموزه‌های آن در جهت کمالات انسانی است که در عرصه اجتماع شکل گرفته و ساخته می‌شود. آموزه‌های اسلامی تنها به رابطه بین انسان با خدای متعالی مربوط نیست، بلکه تمامی ارتباطات و تعاملاتی را که انسان با خود، جامعه، محیط زیست و حتی نظام‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ... دارد بیان می‌کند. مفاهیم و آموزه‌های اسلامی در جهت کمالات انسانی در رابطه با جنبه‌های زندگی انسان از جمله: تعامل انسان با خود، تعامل انسان با هم نوعان، تعامل انسان با جامعه سیاسی و اجتماعی و نظام شهروندی می‌باشد که همواره از منظر دین و منابع معتبر دینی اعلام شده است. بنابراین هدف دوم پژوهش پاسخ به سوال زیر است:

آیا بین سرمایه اسلامی و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؟

تعامل انسان با خود: به دانش اندوزی و اهمیت تفکر و تدبیر در آموزه‌های اسلام بسیار تاکید شده است. حضرت محمد (ص) می‌فرماید: هر گاه خواستی کاری کنی از روی دانش و خرد باشد و از کار بدون دانش و تدبیر پرهیز (مکارم الخلاق).

امیر المومنین می‌فرماید: اگر جویای رستگاری هستی جدیت و تلاش را پیشه خود سازید (غرالحکم)، تعامل انسان با دیگران: رسول خدا فرمودند: اسلام آن است که قلب را به حق واگذاری و مسلمانان از دست و زبانت در امان باشند (کنز العمال) و همچنین فرمودند: از مانیت کسی که به مسلمانی خیانت کند یا به او زیان برساند یا با او مکر کند (تحف العقول) امیر المومنین می‌فرماید: اشتغال به حرفه‌ای همراه با عفت نفس از ثروت همراه با ناپاکی بهتر است (نهج البلاغه، نامه ۳۱، غرالحکم).

1 Bontis

2 Mong Le

تعامل انسان با جامعه سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظام شهروندی: یکی از مسائل بسیار مهم در بعد اخلاق اجتماعی پرهیز از فساد اجتماعی است. قانونگرایی، عدالت، تعاون و همکاری، امانتداری، صداقت و... از جمله آموزه هایی است که در اسلام به آن تاکید فراوان شده است. رسول اکرم (ص) می فرماید: پاکیزه ترین درآمد، کسب تاجرانی است که در داد و ستد دروغ نمی گویند، در امانت خیانت نمی کنند و خلف وعده نمی کنند (الجامع الصغیر). از آن جایی که در دین اسلام هیچ یک از ابعاد اجتماعی و فردی حیات بشری از آموزه های آن تهی نیست، بنابراین حدس بر آن است که رابطه تنگاتنگی ما بین مسئولیت اجتماعی و سرمایه اسلامی وجود دارد و با توجه به مطالب بیان شده فرضیه های پژوهش به گونه زیر مطرح شده است:

فرضیه اول: بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین سرمایه اسلامی و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

(چن و همکاران^۱، ۲۰۱۸) با استفاده از شاخص پالیک به بررسی ارتباط سرمایه فکری و عملکرد شرکت های متوسط و کوچک پرداختند. نتایج آن ها با استفاده از نمونه ای به حجم ۴۶۰ شرکت کوچک و متوسط و استفاده از رگرسیون چندگانه، ارتباط مثبت بین سرمایه انسانی و سرمایه سازمانی با عملکرد را نشان داده است. جیانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۹) با بسط یک دیدگاه دانش محور جهت اندازه گیری سرمایه فکری، ضمن تعریف چهار حوزه شامل: چندشاخصه، عمل انسانی^۳، وابسته به فراین^۴ و حوزه موقت و پویا^۵ بیان داشته اند که برای اطمینان از در نظر گرفتن تمامی جوانب سرمایه فکری می بایست این چهار حوزه مدنظر قرار گیرد.

ین و همکاران^۶ (۲۰۱۹) با تمرکز روی نمونه ای به حجم ۴۵ بانک مالزیایی، با استفاده از شاخص پالیک به بررسی ارتباط سرمایه فکری و سودآوری پرداخته که نتایج آن با استفاده از تکنیک همبستگی، حاکی از ارتباط مثبت بین سرمایه فکری و عملکرد بانک ها بوده است. به عقیده آنان، استفاده از ارقام ثانویه برای به دست آوردن شاخص پالیک، یکی از محدودیت های این روش است.

ژو و لویو^۷ (۲۰۲۱) رابطه بین سرمایه فکری و عملکرد مالی: بررسی صنعت تولید چین را مورد مطالعه قرار دادند. آن ها بیان می کنند که نحوه مدیریت عملکرد مالی از طریق استفاده از سرمایه فکری (IC) مسئله مهمی در اقتصاد دانش است. عملکرد مالی از دو جنبه متمایز اندازه گیری می شود: بازده، از طریق بازگشت سرمایه (ROI)، بازده دارایی (ROA).

سینایی و رنگباری خینی (۱۳۹۳) به بررسی اثرهای ارزش افزوده اقتصادی و سرمایه فکری بر قیمت بازار سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۸۴-۱۳۹۱ پرداختند. نتایج نشان می دهد که در دوره مورد بررسی، سود باقیمانده محاسبه شده به روش حسابداری بهتر از روش ارزش افزوده اقتصادی، قیمت بازار سهام

1 Chen

2Chiang

3 human action

4 contextually

5 temporality and dynamics

6 Sia Beng Yen

7 Xu & Liu

شرکت را تبیین می کند. علاوه بر این، مدل های تعیین کننده ارزش شرکت که متغیرهای سرمایه فکری به آن ها افزوده شده است، قدرت توضیحی نسبی بالاتری دارند.

مسیح آبادی و صنوبر (۱۳۹۵) به مطالعه حسابداری و سرمایه فکری (عامل اصلی ایجاد ارزش شرکت) پرداختند و نشان دادند سرمایه فکری، عامل اصلی در ایجاد ارزش شرکت ها می باشد. بهمنی و همکاران (۱۳۹۸) در بررسی رابطه سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی با رفتار اخلاقی اعضای هیأت علمی نشان دادند که ارتباط معناداری بین مولفه های تحقیق وجود دارد، داده های مورد نیاز در این پژوهش به روش سرشماری از ۷۸ نفر تهیه شدند. بدین منظور، اطلاعات توسط پژوهشگران و با استفاده از پرسشنامه های سرمایه فکری، مسئولیت پذیری اجتماعی و رفتار اخلاقی جمع آوری گردیدند. در نهایت بین سرمایه فکری و تمامی خرده مقیاس های آن با رفتار اخلاقی اعضای هیأت علمی، رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. بر مبنای نتایج، تمامی مؤلفه های سرمایه فکری قادر به پیش بینی رفتار اخلاقی بودند. هم چنین بین مسئولیت پذیری اجتماعی و تمامی خرده مقیاس های آن با رفتار اخلاقی اعضای هیأت علمی، رابطه مثبت و معناداری مشاهده گردید و تمامی مؤلفه های مسئولیت پذیری اجتماعی قادر به پیش بینی رفتار اخلاقی بودند.

قدردان و همکاران (۱۳۹۹) به مطالعه ایفای نقش مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی با تأکید بر نقش سرمایه فکری پرداختند. از این رو هدف این پژوهش، بررسی نقش سرمایه فکری بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی است. از سرمایه به کار گرفته شده (سرمایه فیزیکی)، سرمایه انسانی و سرمایه ساختاری به عنوان اجزای سرمایه فکری و از معیارهای KLD برای اندازه گیری مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی استفاده شد. جامعه آماری پژوهش شامل ۱۰۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۱-۱۳۹۵ است.

برای آزمون فرضیه ها از تکنیک رگرسیون چند متغیره به روش داده های تابلویی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین سرمایه فیزیکی و سرمایه ساختاری با مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه منفی و معنادار برقرار است. ولی بین سرمایه انسانی و مسئولیت پذیری اجتماعی هیچ گونه رابطه معناداری مشاهده نشد.

روش و ابزار پژوهش

پژوهش حاضر کاربردی و از بعد روش شناسی، همبستگی از نوع علی (پس رویدادی) است. جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش، کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و دوره مورد بررسی نیز سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ می باشد. شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که دارای شرایط زیر هستند به عنوان نمونه انتخاب شده است، به منظور قابل مقایسه بودن اطلاعات، پایان سال مالی شرکت ها پایان اسفند باشد. در دوره (۷ ساله) مورد بررسی تغییر دوره مالی نداده باشند. اطلاعات مربوط به متغیرهای انتخاب شده در این پژوهش در دسترس باشد. جزو بانک ها، بیمه ها و شرکت های سرمایه گذاری نباشند، شرکت ها وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند. در این پژوهش از روش حذف سیستماتیک برای رسیدن به نمونه استفاده شده که تعداد ۱۳۷ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده اند. تحلیل داده ها با استفاده از رگرسیون چند متغیره و با رویکرد پنل دیتا و با استفاده از نرم افزار استتا ۱۲ صورت پذیرفته است.

مدل های رگرسیونی پژوهش

مدل آزمون فرضیه اول:

$$SOCIALRES_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 INCAP_{it} + \alpha_2 SALE_{it} + \alpha_3 LEV_{it} + \alpha_4 CFO_{it} + \alpha_5 AGE_{it} + \alpha_6 SIZE_{it} + \alpha_7 ROA_{it} + \alpha_8 LOSS_{it} + \alpha_9 BSF_{it} + \alpha_{10} BSI_{it} + \alpha_{11} BIND_{it} + \alpha_{12} FSM_{it} + \alpha_{13} ISM_{it} + \alpha_{14} MCHANGE_{it} + \alpha_{15} YEAR_{it} + \alpha_{16} INDUSTRY_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل آزمون فرضیه دوم:

$$SOCIALRES_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 ISLAMIC_{it} + \alpha_2 SALE_{it} + \alpha_3 LEV_{it} + \alpha_4 CFO_{it} + \alpha_5 AGE_{it} + \alpha_6 SIZE_{it} + \alpha_7 ROA_{it} + \alpha_8 LOSS_{it} + \alpha_9 BSF_{it} + \alpha_{10} BSI_{it} + \alpha_{11} BIND_{it} + \alpha_{12} FSM_{it} + \alpha_{13} ISM_{it} + \alpha_{14} MCHANGE_{it} + \alpha_{15} YEAR_{it} + \alpha_{16} INDUSTRY_{it} + \varepsilon_{it}$$

تعاریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

جدول (۱): معرفی متغیرها و نحوه عملیاتی شدن آن ها

متغیر	نماد	نوع متغیر	تعریف عملیاتی
مسئولیت پذیری اجتماعی	SOCIALRES	وابسته	اگر شرکت در فعالیت های خیریه، بشر دوستانه و محیط زیست شرکت داشته باشد از متغیر مصنوعی ۱ و در غیر این صورت صفر استفاده می شود.
سرمایه فکری	INCAP	مستقل	مدل پالیک
سرمایه اسلامی	ISLAMIC	مستقل	تعداد مساجد در استانی که شرکت فعالیت میکند.
فروش	SALE	کنترل	فروش سال جاری منهای فروش سال گذشته، تقسیم بر فروش سال گذشته
اهرم مالی	LEV	کنترل	مجموع بدهی ها به مجموع دارایی های شرکت
جریان نقد عملیاتی	CFO	کنترل	جریان نقد عملیاتی
سن شرکت	AGE	کنترل	برابر است با فاصله تاسیس شرکت تا سال جاری
اندازه شرکت	SIZE	کنترل	لگاریتم کل داراییها در پایان سال مالی
بازده دارایی	ROA	کنترل	بیانگر نرخ بازده داراییها که از تقسیم سود عملیاتی بر کل داراییهای شرکت
زیان	LOSS	کنترل	در صورتی که شرکت در سال جاری زیان ده باشد یک و در غیر این صورت صفر

متغیر	نماد	نوع متغیر	تعریف عملیاتی
تخصص مالی هیئت مدیره	BSF	کنترل	اگر حداقل یکی از اعضای هیات مدیره شرکت دارای مدرک تحصیلی مرتبط با یکی از رشته های مالی نظیر حسابداری، اقتصاد و مدیریت مالی را دارا باشد عدد یک در غیر این صورت صفر.
استقلال هیئت مدیره	BLND	کنترل	برابر است با نسبت مدیران غیر موظف بر کل مدیران
تخصص مالی مدیر	FSM	کنترل	اگر مدیرعامل شرکت دارای مدرک تحصیلی مرتبط با یکی از رشته های مالی نظیر حسابداری، اقتصاد و مدیریت مالی را دارا باشد عدد یک در غیر این صورت صفر.
تخصص مدیرعامل در صنعت	ISM	کنترل	اگر مدیرعامل شرکت دارای مدرک تحصیلی مرتبط با یکی از صنعت مربوطه را دارا باشد عدد یک در غیر این صورت صفر.
تغییر مدیریت	MCHANGE	کنترل	اگر مدیر در سال مالی تغییر کرده باشد عدد ۱ در غیر این صورت عدد صفر
تخصص هیئت مدیره در صنعت	BSI	کنترل	اگر حداقل یکی از اعضای هیات مدیره شرکت دارای مدرک تحصیلی مرتبط با یکی از صنعت مربوطه را دارا باشد عدد یک در غیر این صورت صفر.
صنعت	INDCON	کنترل	متغیر ساختگی صنعت
سال	YEAR	کنترل	متغیر ساختگی سال
تعداد شرکت ها	ID	کنترل	متغیر ساختگی تعداد شرکت ها

یافته های پژوهش

یافته های توصیفی

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای کمی تحقیق

علامت اختصاری	نام متغیر	تعداد مشاهده	میانگین کل	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
Size	اندازه شرکت	۱۱۵۵	۱۴/۳۰۴	۱/۴۹۵	۱۰/۵۳۳	۱۹/۷۷۴
LEV	اهرم مالی	۱۱۵۵	۰/۶۰۸	۰/۲۶۰	۰/۶۱۱	۲/۶۲۷
CFO	نسبت جریان وجه نقد	۱۱۵۵	۰/۱۳۲	۰/۴۰۶	-۳/۶۱۹	۱۲/۵۰۶
Sale	بازده فروش	۱۱۵۵	۰/۲۴۶	۰/۵۲۶	-۰/۸۴۵	۴/۶۵۱
AGE	سن شرکت	۱۱۵۵	۳۸/۴۳۵	۱۳/۱۰۱	۱۰	۶۷
ROA	بازده دارایی ها	۱۱۵۵	۰/۱۰۸	۰/۱۶۵	-۱/۰۶۳	۱/۲۴۲
INCAP	سرمایه فکری	۱۱۵۰	۱/۶۲۶	۰/۵۴۶	-۱/۹۹۱	۶/۱۱۲
SOCIALRES	مسئولیت اجتماعی	۱۱۵۵	۰/۳۰۸	۰/۱۲۷	۰	۰/۸۲۰
Islamic	سرمایه اسلامی	۱۱۵۵	۷/۶۵۶	۰/۷۶۵	۵/۶۲۰	۸/۸۴۷
BLND	استقلال هیئت مدیره	۱۱۵۴	۰/۶۹۷	۰/۱۹۴	۰	۱

ماخذ: یافته های تحقیق

جدول (۳): آمار توصیفی متغیرهای کیفی تحقیق

علامت اختصاری	نام متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین کل	انحراف معیار	تعداد صفر	تعداد یک
LOSS	زیان	۱۱۵۵	۰/۱۳۵	۰/۳۴۲	۹۹۹	۱۵۶
BSF	تخصص مالی هیئت مدیره	۱۱۲۸	۰/۹۴۳	۰/۲۳۱	۶۴	۱۰۶۴
BSI	تخصص هیئت مدیره در صنعت	۱۰۶۴	۰/۹۰۴	۰/۲۹۴	۱۰۲	۹۶۲
MCHANGE	تغییر مدیریت	۱۱۵۵	۰/۲۹۴	۰/۴۵۵	۸۱۵	۳۴۰
ISM	تخصص مدیرعامل در صنعت	۱۱۰۱	۰/۴۳۴	۰/۴۹۵	۶۲۳	۴۷۸
FSM	تخصص مالی مدیر	۱۱۰۱	۰/۲۹۳	۰/۴۵۵	۷۷۸	۳۲۳

ماخذ: یافته های تحقیق

کمترین میانگین با عدد ۰/۱۰۸ مربوط به متغیر بازده دارایی ها و بیشترین میانگین با عدد ۳۸/۴۳۵ مربوط به سن شرکت است. همچنین مسئولیت پذیری اجتماعی با مقدار ۰/۱۲۷ از کمترین انحراف معیار و متغیر سن شرکت با مقدار ۱۳/۱۰۱ از انحراف معیار بیشتری برخوردار می باشد. از بین متغیرها، کمترین مقدار متعلق به نسبت جریان وجه نقد با مقدار ۳/۶۱۹- است و بیشترین مقدار نیز مربوط به اندازه شرکت با مقدار ۱۹/۷۷۴ می باشد. در بین متغیرهای مدل، زیان ده بودن شرکت، تخصص مالی هیئت مدیره، تخصص مالی مدیر، تخصص هیئت مدیره در صنعت، تخصص مدیرعامل در صنعت و تغییر در مدیریت ماهیت کیفی دارد و اعداد صفر و یک اختیار می کند.

نتایج آزمون چاو و هاسمن

جدول (۴): نتایج آزمون چاو

سطح احتمال	آماره محاسبه شده	
۰/۰۰۰	۳۲/۵۰	مدل اول
۰/۰۰۵۹	۱/۳۴	مدل دوم

ماخذ: یافته های تحقیق

با توجه به نتایج به دست آمده جدول ۴، فرض صفر مبنی بر تلفیقی بودن داده ها برای هر دو مدل پژوهش در سطح ۹۹ درصد اطمینان رد می گردد. بنابراین، باید از مدل داده های تابلویی به منظور برآورد ضرایب این مدل-ها استفاده نمود.

جدول (۵): نتایج آزمون هاسمن

سطح احتمال	آماره محاسبه شده	
۰/۱۳۱	۲۲/۳۸	مدل اول
۰/۶۱۲	۱۷/۶۱	مدل دوم

ماخذ: یافته های تحقیق

با توجه به نتایج به دست آمده در جدول ۵، برای مدل های اول و دوم آماره آزمون هاسمن از مقدار χ^2 جدول کوچکتر بوده و فرض صفر تایید می شود. از این رو، مدل اثرات تصادفی به عنوان مدل مناسبتر برای برآورد این دو مدل انتخاب می گردد.

نتایج آزمون فرضیه های پژوهش

فرضیه اول: بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۶): نتایج تخمین مدل اول

نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	P-Value
INCAP	۰/۵۷۲	۰/۲۶۰	۰/۲۰	۰/۰۲۸
SALE	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۳	۰/۴۴	۰/۶۵۸
ROA	-۰/۳۵۳	۰/۰۵۰	-۶/۹۷	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۰۱۲	۰/۰۰۷	-۱/۷۲	۰/۰۸۶
LEV	-۰/۱۲۴	۰/۰۲۹	-۴/۲۶	۰/۰۰۰
CFO	-۰/۰۰۲	۰/۰۰۴	-۰/۰۷	۰/۹۴۷
AGE	-۰/۰۰۹	۰/۰۰۵	-۱/۸۶	۰/۰۶۳
LOSS	-۰/۰۰۳	۰/۰۰۲	-۲/۱۸	۰/۰۳۰
BSF	-۰/۰۰۷	۰/۰۰۲	-۲/۹۳	۰/۰۰۴
BSI	-۰/۰۱۳	۰/۰۰۸	۱/۵۹	۰/۱۱۳
BLND	۰/۰۹۸	۰/۰۴۷	۲/۰۵	۰/۰۴۰
FSM	-۰/۰۰۶	۰/۰۰۶	-۰/۹۸	۰/۳۲۵
ISM	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	-۹/۶۴	۰/۰۰۰
MCHANG	-۰/۰۱۳	۰/۰۰۴	-۲/۸۱	۰/۰۰۰
Y92	-۰/۰۲۴	۰/۰۰۷	-۳/۵۶	۰/۰۰۰
Y93	-۰/۰۲۲	۰/۰۰۶	-۳/۵۶	۰/۰۰۰
CONS	۰/۴۳۲	۰/۰۹۸	۴/۳۸	۰/۰۰۰
Obs	۱۰۲۷			
R ²				۰/۴۳۱۸
Wald Test	۲/۵۲			۰/۰۰۰۹

ماخذ: یافته‌های تحقیق

در جدول ۶، مشاهده می‌شود که متغیر وابسته مدل اول، مسئولیت پذیری اجتماعی است. عرض از مبدأ این مدل معادل ۰/۴۳۲ به دست آمده است که در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار می‌باشد. ضریب متغیر INCAP معادل ۰/۰۵۷ به دست آمده است. از این رو، با افزایش یک درصدی متغیر سرمایه فکری، مسئولیت پذیری اجتماعی در سطح اطمینان ۹۵ درصد، معادل ۰/۰۵۷ درصد افزایش می‌یابد. در بین متغیرهای کنترلی مدل، بازده دارایی‌ها (در سطح ۹۵ درصد)، اندازه شرکت (در سطح ۹۰ درصد)، اهرم مالی (در سطح ۹۹ درصد)، سن شرکت (در سطح ۹۰ درصد)، زیان ده بودن شرکت (در سطح ۹۵ درصد)، تخصص مالی هیأت مدیره (در سطح ۹۹ درصد)، تخصص در صنعت هیأت مدیره (۹۹ درصد) و تغییر مدیریت (در سطح ۹۹ درصد) باعث کاهش مسئولیت پذیری اجتماعی می‌گردند. بر خلاف آن، استقلال هیأت مدیره در سطح ۹۵ درصد عامل افزایش مسئولیت پذیری اجتماعی می‌شوند. در میان سال‌های داده‌های پژوهش، سال

۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ نسبت به سایر سال‌ها از میانگین مسئولیت پذیری اجتماعی در سطح اطمینان ۹۹ درصد کمتری برخوردار می‌باشند. شایان ذکر است که سایر متغیرهای مجازی سال و صنعت معنی دار نمی‌باشند و از مدل رگرسیون حذف شده‌اند.

جدول (۷): نتایج آزمون تصریح مدل اول

نام آزمون	آماره F	P-Value
آزمون رمزی ریست	۱/۵۷	۰/۱۹۶

با توجه به نتایج جدول ۷ آماره F آزمون رمزی ریست معادل ۱/۵۷ به دست آمده است که از مقدار F جدول کوچکر می‌باشد. فرض صفر مبنی بر اینکه مدل متغیر محذوف ندارد حذف می‌شود. فرضیه دوم: بین سرمایه‌اسلامی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۸): نتایج تخمین مدل دوم

نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	P-Value
ISLAMIC	۰/۰۳۰	۰/۰۰۸	۳/۴۱	۰/۰۰۱
SALE	-۰/۰۰۲	۰/۰۰۲	-۳/۹۳	۰/۳۵۲
ROA	۰/۰۷۰	۰/۲۶۳	۲/۶۶	۰/۰۰۸
SIZ	۰/۵۷۲	۰/۲۶۰	۲/۲۰	۰/۰۲۸
LEV	۰/۰۱۵	۰/۰۰۴	۳/۵۶	۰/۰۰۰
CFO	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	-۰/۶۵	۰/۵۱۹
AGE	-۰/۰۴۴	۰/۰۱۹	-۲/۲۲	۰/۰۲۶
LOSS	-۰/۰۰۷	۰/۰۰۲	-۲/۹۳	۰/۰۰۴
BSF	-۰/۰۰۳	۰/۰۰۱	-۲/۱۸	۰/۰۳۰
BSI	-۰/۳۳۷	۰/۱۶۲	-۲/۰۷	۰/۰۳۸
BLND	-۰/۰۸۷	۰/۰۴۶	-۱/۸۷	۰/۰۶۱
FSM	۰/۰۰۴	۰/۰۰۷	-۰/۶۴	۰/۵۲۵
ISM	-۰/۰۰۳	۰/۰۱۲	-۱/۹۲	۰/۰۵۴
MCHANG	۰/۰۰۷	۰/۰۰۳	-۰/۲۱	۰/۸۳۳
Y92	-۰/۰۱۹	۰/۰۰۷	-۲/۶۳	۰/۰۰۸
Y93	-۰/۰۱۸	۰/۰۰۶	-۲/۸۱	۰/۰۰۵
CONS	۰/۱۴۴	۰/۱۰۸	۱/۳۳	۰/۱۸۳
Obs	۱۰۳۱			
R ²				۰/۴۴۱
Wald Test	۲۷/۵۷			۰/۰۳۵
Normality of Resid				۰/۹۳۵

ماخذ: یافته‌های تحقیق

در جدول ۸، مشاهده می شود که متغیر وابسته مدل چهارم، مسئولیت پذیری اجتماعی است. عرض از مبدأ این مدل معادل ۰/۱۴۴ به دست آمده است و معنی دار نمی باشد. ضریب متغیر ISLAMIC معادل ۰/۰۳۰ به دست آمده است. از این رو، با افزایش یک درصدی متغیر سرمایه اسلامی، مسئولیت پذیری اجتماعی در سطح اطمینان ۹۹ درصد، معادل ۰/۰۳۰ درصد افزایش می یابد. در بین متغیرهای کنترلی مدل، سن شرکت (در سطح ۹۵ درصد)، زیان ده بودن شرکت (در سطح ۹۹ درصد)، تخصص مالی هیأت مدیره (در سطح ۹۵ درصد)، تخصص هیأت مدیره در صنعت (۹۵ درصد)، استقلال هیئت مدیره (در سطح ۹۰ درصد) و تخصص مدیر عامل در صنعت (در سطح ۹۰ درصد) باعث کاهش مسئولیت پذیری اجتماعی می گردند. بر خلاف آن، بازده دارایی ها در سطح ۹۹ درصد، اندازه شرکت در سطح ۹۵ درصد و اهرم مالی در سطح ۹۹ درصد عامل افزایش مسئولیت پذیری اجتماعی می شوند. در میان سال های داده های پژوهش، سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ نسبت به سایر سال ها از میانگین مسئولیت پذیری اجتماعی در سطح اطمینان ۹۹ درصد کمتری برخوردار می باشند. متغیرهای فروش شرکت، جریان نقد عملیاتی، تخصص مالی مدیر و تغییر در مدیریت معنی دار نمی باشند و متغیرهای مجازی سال و صنعت نیز به دلیل بی معنی بودن از مدل رگرسیون حذف شده اند.

جدول (۹): نتایج آزمون تصریح مدل دوم

نام آزمون	آماره F	P-Value
آزمون رمزی ریست	۱/۷۲	۰/۱۶۲

با توجه به نتایج جدول ۹، آماره F آزمون رمزی ریست معادل ۱/۷۲ به دست آمده است که معنی دار نمی باشد و از مقدار F جدول کوچکتر می باشد. از این رو، فرض صفر مبنی بر این که مدل متغیر محذوف ندارد رد نمی شود.

بحث و نتیجه گیری

مسئولیت اجتماعی سازمان ها و گزارش اجتماعی، به دلیل افزایش آگاهی اجتماعی درباره تأثیرات شرکت ها بر جامعه و محیط زیست، برای شرکت ها به امری حیاتی تبدیل شده است. به دست آوردن مقبولیت اجتماعی، تعداد روزافزونی از شرکت ها را در اقدام به گزارش اجرای مسئولیت اجتماعی شرکت تحریک کرده است (مارول و همکاران^۱، ۲۰۱۷). در طول سال های اخیر اهمیت بحث مسئولیت اجتماعی، روز به روز بیشتر شده است؛ به طوری که امروزه از آن به عنوان یک اولویت اصلی برای سازمان ها یاد می کنند، باید خاطرنشان ساخت که جنبه نامشهود اقتصاد بر پایه سرمایه فکری و اسلامی بنیان نهاده شده و ماده اولیه و اصلی آن، دانش و قابلیت یادگیری می باشد. به عبارت دیگر میتوان گفت که امروزه مدیریت سرمایه های فکری، سازمان ها و نهادها را به موفقیت های بیشتری در افق های آینده بازارهای رقابتی و پایایی اعتباری نائل خواهند ساخت (لوپز، گونزالز و همکاران^۲، ۲۰۱۹).

با توجه به نقش و اهمیت مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد آتی شرکت ها، این پژوهش به بررسی تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی و ابعاد سرمایه فکری شرکت پرداخته است. بدین منظور داده ها و اطلاعات پژوهش از روی صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره های زمانی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ (یک دوره ۷ ساله) با استفاده از اطلاعات مالی ۱۳۷ عدد شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

1 Mármo

2 Gonzalez

تعیین شده است. نتایج فرضیه اول پژوهش حاضر حاکی از وجود رابطه مثبت و معناداری بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی است که در واقع چنان چه سرمایه فکری سازمان ها افزایش یابد هم راستا با آن مسئولیت اجتماعی شرکت ها نیز به همان نسبت افزایش می یابد، در واقع می توان رابطه ای دو سویه را بین این دو فاکتور متصور بود زیرا زمانی که شرکت ها در راستای مسئولیت پذیری اجتماعی خود قدم برداشته مطمئناً سرمایه فکری در اولویت جهت پیشبرد اهداف خواهد بود و زمانی که که مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها ارتقا یابد نیز اهمیت به چنین فاکتورهای در اولویت شرکت ها است که نتایج فرضیه اول با تحقیقات بهمنی و همکاران (۱۳۹۸) دریافتند که بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

عربی و عبدلی (۱۳۹۴) دریافتند که بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. ژو و لیو (۲۰۲۱) رابطه بین سرمایه فکری و عملکرد مالی در بررسی صنعت تولید چین را مورد مطالعه قرار دادند و دریافتند که رابطه معناداری بین مسئولیت پذیری اجتماعی و سرمایه فکری وجود دارد. قدردان و همکاران (۱۳۹۹) دریافتند که بین سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد هم راستا و در یک جهت است. نتایج فرضیه دوم حاکی از وجود رابطه مثبت و معناداری بین سرمایه اسلامی و مسئولیت پذیری شرکت است و هرچه سرمایه اسلامی و در واقع اعتقادات در شرکت ها افزایش یابد مطمئناً این فاکتور از آن جهت که در راستای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهاست پس مسئولیت پذیری اجتماعی نیز افزایش خواهد یافت که نتایج این فرضیه با تحقیقات حسن زاده و احمدیان (۱۳۹۱) با بررسی تأثیر ابزارهای مالی اسلامی بر رشد سرمایه گذاری دریافتند که بین سرمایه اسلامی و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد و با تحقیقات حسینی و همکاران (۱۳۹۷) دریافتند که بین سرمایه اسلامی و مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد هم جهت می باشد. در ادامه پیشنهادات کاربردی پژوهش ارائه شده است:

از نتایج تحقیق بر می آید که ایفای مسئولیت های اجتماعی نه تنها باعث کاهش خطرات احتمالی برای شرکت ها شده، بلکه باعث جذب سرمایه گذاران بیشتر و در نهایت افزایش ارزش آن می شود. افزایش قابل توجه فعالیت های اجتماعی و گزارشگری آن اخیراً به پژوهش هایی در خصوص رابطه ای بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت منجر شده است، لذا به مدیران شرکت ها پیشنهاد می شود که به این معیارها توجه ویژه ای داشته باشند و با کنترل و بهبود این معیارها مسئولیت اجتماعی شرکت را افزایش داده و در نهایت ابعاد گزارشگری مسئولیت اجتماعی را در شرکت تقویت بخشیده چرا که موجب بهبود عملکرد اجتماعی و بهبود ارزش آتی شرکت می شود.

لازم است ابعاد مسئولیت پذیری اجتماعی در سازمان ها گسترش یابد تا از این راه علاوه بر افزایش مسئولیت پذیری کارکنان، فعالیت های فرآینقی و تعهد به سازمان در میان کارکنان افزایش یابد. از آنجایی که در گسترش مسئولیت پذیری اجتماعی در سازمان ها مدیران نقش مهمی دارند، زمینه ای فراهم شود که مدیران با جنبه های مختلف مسئولیت پذیری اجتماعی آشنا شوند تا بتوانند نقشی مؤثر در این زمینه داشته باشند. اعمال اهرم های تشویقی برای سوق دادن کارکنان به سمت مشارکت های اجتماعی به منظور ایجاد حلقه ها و پیوندهای دوستی برای ارتقای سرمایه اجتماعی و تعهد سازمانی در سازمان.

هم چنین پیشنهاد می شود که سازمان بورس اوراق بهادار تهران، قوانین و مقرراتی را اتخاذ کند که تا حد امکان بتواند میزان واقعی مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها را در طول سال های متمادی فعالیت شان اندازه گیری و مشخص نماید.

در ایران مفهوم مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها مفهومی تازه است که تحقیق و تفحص در مورد آن باعث بسط و گسترش حسابداری به حوزه های فراتر از شکل سنتی آن (یعنی فراهم ساختن اطلاعات برای سهامداران) می شود. لذا موضوعات زیادی در زمینه مسئولیت پذیری اجتماعی وجود دارد که می تواند مورد بررسی قرار گیرد. در زیر به بخشی از آن ها اشاره شده است.

۱- رابطه بین افشای مسئولیت پذیری اجتماعی و شاخص کل بورس

۲- رابطه بین افشای مسئولیت پذیری اجتماعی و قیمت سهام.

منابع

- ابن ابی الحدید، عبد الحمید. (۱۴۰۴ق). شرح نهج البلاغه، تصحیح محمد ابوالفضل ابراهیم، قم، آیه‌ا ... مرعشی نجفی.
- آمدی، ابوالفتح. (۵۱۷ق). غُرُرُ الحِکْم و دُرُرُ الکَلِم (اندرزهای برتر و سخنان چون دُر) کتابی (تک جلدی) مشتمل بر ۱۰۷۶۰ سخن از سخنان کوتاه امیرالمؤمنین (ع)، ناشر: دار الکتاب الاسلامی
- بهمنی، جمشید؛ رضایی، ریتا؛ خواصی، محمد؛ حامدپور رعنا. (۱۳۹۸). بررسی رابطه سرمایه فکری و مسئولیت پذیری اجتماعی با رفتار اخلاقی اعضای هیأت علمی. مجله تحقیقات سلامت در جامعه، ۲۷-۳۷
- حسن زاده، علی؛ احمدیان، اعظم. (۱۳۹۱). تأثیر ابزارهای مالی اسلامی بر رشد سرمایه گذاری منبع: مطالعات اقتصاد اسلامی، (۹۱)، ۹.
- حسینی، زهرا؛ ایزدی، مهشید؛ وکیلی، نجمه؛ انصاریان، فهیمه. (۱۳۹۷) بررسی بعد اجتماعی مسئولیت پذیری از منظر قرآن و اسلام. فصلنامه مطالعات قرانی، ۲۷۹-۳۰۴
- سینایی، حسنعلی؛ رنگباری خینی، محمود. (۱۳۹۳). بررسی اثرهای ارزش افزوده اقتصادی و سرمایه فکری بر قیمت بازار سهام شرکت ها پژوهش های حسابداری مالی، (۳)، ۲۱.
- طبرسی، حسن بن فضل. (قرن ۶ق). مکارم الخلاق، به تصحیح: محمود بن ملا صالح بروجردی ناشر، شریف رضی
- قدردان، احسان؛ مقدم، عبدالکریم؛ سلطانیان، چیم؛ شاهمرادی، شهین. (۱۳۹۹). ایفای نقش مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی با تأکید بر نقش سرمایه فکری تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۷۱-۸۸
- متقی هندی، علی بن حسام الدین، کنز العمال فی سنن الأقوال و الأفعال، محقق، بکری حیانی، صفوة السقا، مقدمه مؤلف، ج ۱، ص ۳-۴، بیروت، مؤسسة الرسالة، چاپ پنجم، ۱۴۰۱ق.
- مسیح آبادی، ابوالقاسم؛ صنوبر، میثم. (۱۳۹۵). حسابداری و سرمایه فکری (عامل اصلی ایجاد ارزش شرکت) سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی.

Bontis N. (2009), "Managing organizational knowledge by diagnosing intellectual capital: Framing and advancing the state of the field", International Journal of Technology Management.; 11(3): 443-45.

Cómez-Mármol, A., Luís Conte-Marín. Manuel Gómez-López and Alfonso Valero-Valenzuela. (2017), "Personal and social responsibility development through sport participation in youth scholars." 17(2): 775.

Huyen Mong Le, Thu Thi Nguyen, Trang Cam Hoang, Collins G. Ntim. (2020), "Organizational culture, management accounting information, innovation capability and firm performance", Cogent Business & Management 7:1.

Jensen, M. and Meckling, W. , (1976), "Theory of The Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure", Journal of Financial Economics , Vol. 3, No. 4, PP. 305-360

- Jha, A. and Cox, J. (2015), "Corporate Social Responsibility and Social Capital", *Journal of Banking & Finance*, doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jbankfin.2015.08.003>
- Chen, M. (2018), "Top managers' managerial ties, supply chain integration, and firm performance in China: A social capital perspective", *Industrial Marketing Management*. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2018.04.013>.
- Chiang, K.C.H. and Wachtel, G.J. & Zhou, X. (2019), "Corporate Social Responsibility and Growth Opportunity: The Case of Real Estate Investment Trusts", *J Bus Ethics* 155, 463–478.
- López-González, E., Martínez-Ferrero, J., and E. García-Meca. (2019), "Does Corporate Social Responsibility Affect Tax Avoidance: Evidence from Family Firms", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 26, No. 2, Pp. 819-831.
- Long Thanh Nguyen, Jake An, Liem Viet Ngo, Le Nguyen Hau.(2020), "Transforming social capital into performance via entrepreneurial orientation", *Australasian Marketing Journal (AMJ)* Volume 28, Issue 4, Pages 209-217
- Mishra, Dev R., Sadok El Ghoul., Omran Guedhami., Chuk C. Y. Kwok. (2011), "Does Corporate Social Responsibility Affect the Cost of Capital? ", *Journal of Banking & Finance*, Vol. 35, Issue 9, PP. 2388-2406.
- Nuryaman, (2015), "The influence of intellectual capital on the firm value with the financial performance as intervening variable", *social and behavioral sciences*, 1211: 292-298
- Olamide Oluwabusola Akintimehin, Anthony Abiodun Eniola, Damilola Felix Eluyela, Rose Ogbechie.(2021), "Datasets of social capital and business performance in the Nigerian informal sector, Data in Brief Available, 106918. In Press", *Journal Pre-proof* What are Journal Pre-proof articles?
- Sandhu, HS; Kapoor, Shveta. (2010), "Corporate Social Responsibility Initiatives: An Analysis of Voluntary Corporate Disclosure", *South Asian Journal of Management*, 17(2), PP. 47-80.
- Sia Beng Yen; Chong Aik Lee; Arokiasamy, Lawrence. (2019), "Review of Empirical Research on Intellectual Capital and Financial Performance in the Banking Sector", *Global Business & Management Research*, Vol. 11, Issue 1, PP. 538-550..
- Vogt L, Sumaya L.(2009), "The five factor model of personality and individualism, collectivism in South Africa: an exploratory study. *Psychology in Society*; 37(2009):39-54
- Weber, B. and Weber, C. (2007), "Corporate Venture Capital As A Means of Radical Innovation: Relational Fit, Social Capital, and Knowledge Transfer", *Journal of Engineering & Technology Management*, Vol. 24, Nos 1/2, pp. 11-35.
- Wood, D. J. (1991), "Corporate social performance revisited". *Academy of Management Review*, 16, 691–718.
- Xu, J., & Liu, F. (2021), "Nexus between intellectual capital and financial performance: an investigation of Chinese manufacturing industry", *Journal of Business Economics and Management*, 22(1), 217-235. <https://doi.org/10.3846/jbem.2020.13888>

Investigating the relationship between intellectual capital and Islamic capital with social responsibility

Zahra Moradian¹
Mohammad Ziaabadi²

Date of Receipt: 2021/12/10 Date of Issue: 2022/01/11

Abstract

The present study seeks to investigate the relationship between intellectual and Islamic capitalism and social responsibility in companies listed on the Tehran Stock Exchange. For this purpose, multivariate regression model was used to test the hypotheses. The research hypotheses have been analyzed using a sample consisting of 137 companies listed on the Tehran Stock Exchange during the years 1392 to 1398. The findings indicate that there is a positive and significant relationship between intellectual and Islamic capital and corporate social responsibility.

Keywords

Intellectual Capital, Social Responsibility, Islamic Capital.

1. Master of Accounting, Payame Noor University of Mashhad, Iran.
(Zahramoradiyan94@gmail.com)
2. Master of Accounting, Payame Noor University of Mashhad, Iran.
(Mohammadziya64@gmail.com)